

**Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Rola polityki strukturalnej i polityki spójności EU we wspieraniu transformacji gospodarki w innowacyjny i inteligentny sposób”**

**(opinia rozpoznawcza)**

(2020/C 429/21)

Sprawozdawca: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Wniosek o konsultację	18 lutego 2020 r. – pismo Petera ALTMAIERA, niemieckiego federalnego ministra gospodarki i energii
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej
Data przyjęcia przez sekcję	20.7.2020
Data przyjęcia na sesji plenarnej	18.9.2020
Sesja plenarna nr	554
Wynik głosowania	217/0/3
(za/przeciw/wstrzymało się)	

## 1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES wzywa Komisję Europejską do potraktowania polityki spójności jako podstawowego narzędzia służącego stawianiu czoła ogromnym wyzwaniom spowodowanym pandemią COVID-19. Istnieje pilna potrzeba szybkiego reagowania, a środki finansowe na pomoc i wsparcie państw członkowskich muszą być dystrybuowane zgodnie z odpowiednimi kryteriami, ale również z odwagą. Europa bardziej niż kiedykolwiek potrzebuje zróżnicowanego podejścia do jednego problemu.

1.2. Skutki kryzysu związanego z COVID-19 wymagają zdecydowanych i jasnych działań na rzecz odbudowy gospodarki Europy. Konsekwencje dla zdrowia publicznego, działań gospodarczych, społecznych i politycznych trudno zmierzyć, a skutki w poszczególnych państwach członkowskich będą różne. EKES zgadza się, że w priorytetach niemieckiej prezydencji należy koncentrować się na tych nowych okolicznościach, a także wzywa do podjęcia działań w celu ochrony zatrudnienia i praw socjalnych w całej Unii.

1.3. EKES uważa, że każdy plan odbudowy dla Europy musi uwzględniać konsekwencje tego kryzysu, a mianowicie zależność Europy od innych obszarów gospodarczych w zakresie konkretnych produktów i usług. Oczywiście jest, że Europa musi zastanowić się nad swoją polityką handlową, stymulować innowacje i uczynić atut ze swojej strategii inteligentnej specjalizacji w oparciu o regiony i sektorowe podejście branżowe. W przeszłości polityka spójności miała fundamentalne znaczenie dla stworzenia odpowiednich warunków dla przemysłu, badań i rozwoju oraz infrastruktury, aby umożliwić opracowywanie rozwiązań. EKES uważa, że bieżące potrzeby wymagają jeszcze silniejszej polityki na rzecz wsparcia powrotu branż przemysłowych do Europy. Konieczna jest reindustrializacja i nadszedł na nią czas.

1.4. Zdaniem EKES-u priorytetem dla wszystkich państw członkowskich musi pozostać cyfryzacja usług. Obecny kryzys pokazał, że potrzebne są prostsze i bardziej kompleksowe usługi, pozwalające wspierać wszystkich Europejczyków, zwłaszcza tych, którzy potrzebują dodatkowego wsparcia. Dla EKES-u jasne jest, że poszczególne państwa członkowskie mają różne perspektywy i mierzą się z różnymi wyzwaniami związanymi z cyfryzacją. Istniejąca infrastruktura jest nieodpowiednia i priorytetem musi być zwiększenie inwestycji w te obszary. Należy zachęcać państwa członkowskie do inwestowania w lepszą infrastrukturę w celu stworzenia odpowiednich warunków dla nowych przedsiębiorstw i nowych usług. Aby realizacja tego celu była możliwa, instrumenty finansowe muszą być kreatywne i proste.

1.5. EKES zgadza się, że nadal istnieje potrzeba inwestowania w systemy w pełni szerokopasmowe, aby umożliwić obszarom wiejskim rozwój nowoczesnej działalności rolniczej i turystycznej. W instrumentach polityki spójności zlekceważono tę potrzebę lub przynajmniej państwa członkowskie zapomniały o możliwościach istniejących w ramach programów finansowych. W celu umożliwienia rozwoju „nowej formy rolnictwa”, nowego rodzaju działalności turystycznej i nowych „gałęzi przemysłu”, należy zachęcać rządy państw członkowskich do inwestowania w infrastrukturę szerokopasmową.

1.6. EKES jest głęboko przekonany, że e-biznes ma podstawowe znaczenie dla „nowej rzeczywistości” wynikającej z wpływu COVID-19 na społeczeństwo i gospodarkę. Konieczne będzie zapewnienie różnych opcji zarówno dla przedsiębiorstw, jak i dla konsumentów. Na tym nowym podejściu mogą skorzystać również MŚP, dlatego też należy przydzielać fundusze strukturalne, aby umożliwić przedsiębiorstwom odkrywanie nowych rynków i możliwości. EKES wzywa Komisję Europejską do zachowania elastyczności w stawianiu czoła tym wyzwaniom, co może zapewnić przedsiębiorstwom możliwość rozpoczęcia działalności online za pośrednictwem partnerstw i inteligentnych inwestycji, aby konkurować nie tylko na rynku wewnętrznym, ale również na całym świecie. Zdecydowanie potrzebne są bardziej zrównoważone sieci łańcucha dostaw, umożliwiające przedsiębiorstwom i konsumentom lepsze interakcje.

1.7. EKES uważa, że istnieje pilna potrzeba ochrony MŚP i ich zrównoważonego charakteru. W związku z tym istniejące, zwyczajowe narzędzia europejskie, takie jak Europejski Fundusz Społeczny, muszą być wdrażane w sposób bardzo kreatywny, ale prosty. Nie ma wątpliwości co do wpływu tego kryzysu na wskaźniki zatrudnienia, a Europie trudno będzie odbudować się bez odpowiedniej strategii w zakresie szkolenia i reintegracji na rynku pracy. Również z tego względu proces decyzyjny związany z korzystaniem z instrumentów finansowych musi uwzględniać fakt, że MŚP, aby móc korzystać z tych programów, nadal muszą mierzyć się z dużą ilością biurokracji. EKES wzywa do działania służącego zmniejszeniu obciążenia w tym zakresie, aby umożliwić MŚP dalsze działania.

1.7.1. Konieczne jest zapewnienie korzystnych warunków długoterminowych kredytów dla MŚP w celu zapewnienia im pomocy w tym trudnym okresie. Powinniśmy wykorzystać Fundusz Spójności, aby stworzyć skuteczny instrument finansowy pozwalający na szybką reakcję.

1.7.2. EKES podobnie zwraca uwagę na potrzebę stymulowania i tworzenia odpowiednich warunków dla rozwoju inwestycji publicznych oraz mechanizmów na rzecz systemów kształcenia się przez całe życie, aby umożliwić ludziom dostosowanie własnych umiejętności do aktualnych potrzeb rynku, a także przygotować się do wyposażenia przyszłych pokoleń w nowe umiejętności.

1.8. EKES zgadza się również, że należy wspierać program Zielonego Ładu i wzywa Komisję Europejską do wyjaśnienia państwom członkowskim, na przykład, w jaki sposób można wykorzystać 40 mld EUR z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji na potrzeby dekarbonizacji gospodarki. Jest to jeden z przykładów dobrego pomysłu i konceptu, który powinien być promowany wśród państw członkowskich, przy czym wciąż nie jest jasne, w jaki sposób ma on zostać wprowadzony w życie.

1.9. EKES z zadowoleniem przyjmuje program REACT, w ramach którego 55 mld EUR zostanie zainwestowane na wsparcie polityki spójności, przy czym wzywa Komisję Europejską do szybkiego poinformowania o nim państw członkowskich i udzielania wyjaśnień na temat warunków i kryteriów dystrybucji, zważywszy, że środki te muszą zostać przydzielone do końca 2022 r. Fundusze REACT-EU zostaną rozdzielone między państwa członkowskie stosownie do ich względnej zamożności i skali wpływu obecnego kryzysu na ich gospodarki i społeczeństwa, w tym na poziom bezrobocia młodzieży. Niemniej jednak do osiągnięcia rezultatów niezbędne są bardziej precyzyjne informacje. W obecnym czasie należy zapewnić realizację programu, a nie określoną kwotę finansowania. Europa potrzebuje elastycznego, szybkiego i prostego programu, obejmującego łatwiejsze procesy, który może ułatwić dostęp do finansowania niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa, jego pochodzenia lub sektora, jeżeli głównym problemem jest zatrudnienie i wartość dodana.

1.10. EKES sugeruje, że należy zadbać o konsultacje i zaangażowanie na szeroką skalę organizacji społeczeństwa obywatelskiego w zakresie określania polityki regionalnej w celu czerpania korzyści z rzeczywistej i istotnej wiedzy, jaką dysponują zainteresowane strony, co mogłoby przyspieszyć wdrażanie strategii. To dobry moment na zaangażowanie partnerów społecznych w określanie i wdrażanie polityki w celu zapewnienia partnerskiego podejścia, które naprawdę może mieć znaczenie.

## 2. Uwagi ogólne

2.1. Niemiecka prezydencja Unii Europejskiej będzie mieć miejsce w bardzo szczególnych okolicznościach i będzie wielkim wyzwaniem dla projektu europejskiego. Wiele celów prezydencji można ulec zmianie ze względu na sytuację związaną z COVID-19, która będzie miała wpływ na rozwój osób, przedsiębiorstw i gałęzi przemysłu, jak również będzie stanowiła dla Europy test odporności po pandemii.

2.2. Mimo że priorytety mogą się zawsze zmieniać, pewne najważniejsze idee mogą zostać utrzymane niezależnie od sytuacji. Cyfryzacja, zagrożenia budżetowe oraz inteligentna gospodarka oparta na wzroście to wyzwania, na które już wcześniej zwracano szczególną uwagę.

2.3. Na pierwszym planie poza cyfryzacją znajdzie się również polityka dotycząca danych, sztuczna inteligencja i jednolity rynek cyfrowy. Należy nadal gwarantować otwartość rynku wewnętrznego, postrzegając tę ambicję przez pryzmat debaty na temat europejskiego planu odbudowy. W celu zwiększenia konkurencyjności Europy dalej rozwijany będzie wewnętrzny rynek cyfrowy. UE przykładą dużą wagę do interoperacyjności, normalizacji i technologii opartych na otwartym oprogramowaniu.

2.4. Obecna sytuacja niesie ze sobą również ryzyko pogłębiania różnic gospodarczych i społecznych, w tym różnic regionalnych i terytorialnych między państwami członkowskimi i w ich obrębie. Zmiany popytu i zdolność sektora przedsiębiorstw do odbicia będą w sposób asymetryczny wywierać wpływ na regiony i terytoria w państwach członkowskich ze względu na ich różną specjalizację sektorową. Przewiduje się, że ucierpią usługi wymagające bezpośredniego kontaktu z konsumentami, jednak w szczególności będzie przejawiać się to ograniczeniem obrotów i poziomem zatrudnienia w MŚP.

#### 2.5. Reindustrializacja na obszarach wiejskich

2.5.1. Państwa członkowskie dysponujące znaczną przestrzenią fiskalną mogą zapewnić przedsiębiorstwom i gospodarstwom domowym hojniejsze i długotrwałe wsparcie. Będą one również lepiej przygotowane na przyjęcie wyższych poziomów deficytu i długu brutto sektora instytucji rządowych i samorządowych, gdy coraz bardziej palącą kwestią stanie się zapewnienie wysokiej jakości opieki zdrowotnej i trwałego dobrobytu społecznego osobom dotkniętym kryzysem. Ogólnie rzecz biorąc, państwa członkowskie będą musiały zmierzyć się z tym, że ich zdolności do finansowania inwestycji niezbędnych do ożywienia gospodarki i finansowania transformacji ekologicznej i cyfrowej różnią się. Różnice te mogą prowadzić do zakłócenia równych warunków działania w ramach jednolitego rynku i zwiększonej rozbieżności w poziomie życia.

2.6. Jean-Claude Juncker wypowiedział słynne zdanie: „Za mało jest Europy w Unii. Zbyt mało też Unii w Unii”. Obecny kryzys jeszcze raz pokazał, że w trudnych czasach każdy może liczyć tylko na siebie. Tymczasowe zakazy wywozu towarów chronionych w niektórych państwach członkowskich, a także zamykanie granic, którego obecnie doświadczamy, stanowią bardzo krajową reakcję na światowy kryzys. Musi to być powodem do niepokoju. Polityka spójności mogłaby skorygować te skutki.

### 3. Polityka spójności jako siła Europy w stymulowaniu jednolitego rynku

3.1. Jednolity rynek jest centralnym elementem projektu europejskiego. Wydajny jednolity rynek powinien oferować obywatelom Unii większy wybór usług i produktów oraz lepsze możliwości zatrudnienia. Jednolity rynek powinien pobudzać handel i konkurencję, co ma zasadnicze znaczenie dla przeprowadzenia zielonej i cyfrowej transformacji w UE. Zasadnicze znaczenie dla urzeczywistnienia jednolitego rynku ma odpowiednia i zrównoważona polityka spójności.

3.2. Pomimo wielu różnic między państwami członkowskimi polityka spójności pozostaje ważnym mechanizmem równoważenia rozwoju, tworzenia możliwości i podnoszenia standardów. Należy pamiętać, że polityka spójności opiera się na solidarności europejskiej i wywołuje skutki we wszystkich państwach członkowskich: zarówno tych, które są beneficjentami finansowania, jak i tych, które są „płatnikami netto”.

3.3. Ważne jest również podjęcie konkretnych działań w odpowiedzi na wyzwanie, które w poszczególnych państwach członkowskich przynosi różne skutki. Europa bardziej niż kiedykolwiek potrzebuje zróżnicowanego podejścia do jednego problemu. Z tego względu państwa członkowskie potrzebują różnych poziomów wsparcia, a to właśnie stanowi główną zaletę skutecznej polityki spójności: inteligentne i skuteczne działania mające na celu reagowanie na różne skutki, takie jak te doświadczane wskutek kryzysu związanego z COVID-19.

3.4. EKES uważa, że zasadnicze znaczenie ma dobrze skoordynowana europejska polityka przemysłowa, uwzględniająca zarówno aktualne wyzwania powodowane kryzysem związanym z COVID-19, jak i z sytuację pokryzysową oraz aspekty cyfryzacji i zrównoważonego rozwoju.

3.4.1. Należy identyfikować i wspierać najważniejsze branże i sektory, od zasobów ludzkich po badania naukowe, co złoży się na europejską politykę przemysłową chroniącą te strategiczne sektory przed rynkiem i w sytuacji pandemii zapewni bezpieczeństwo dostaw najważniejszych towarów, takich jak respiratory, maski i inne produkty.

3.4.2. Europa musi finansować działania, które spełniają dwa kryteria: służą przywróceniu strategicznej produkcji, by Europa stała się niezależna, zwłaszcza w dziedzinie ochrony zdrowia i reagowania, tworząc jednocześnie wysokiej jakości miejsca pracy; oraz skupiają się na społecznie odpowiedzialnych, zrównoważonych inwestycjach przyjaznych środowisku. Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), podobnie jak duże przedsiębiorstwa i przedsiębiorstwa społeczne, mogą odegrać kluczową rolę w restrukturyzacji europejskiego systemu produkcji.

3.5. MŚP i organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinny znajdować się w centrum uwagi skierowanej na odporność i odbudowę. Programy spójności powinny być restrukturyzowane w znacznie prostszy i skuteczny sposób, tak aby średni i mali beneficjenci mogli faktycznie skorzystać ze wsparcia.

3.6. Turystyka i kultura to dwa najważniejsze sektory, które dotkliwie ucierpiały w wyniku pandemii. W ramach funduszy europejskich należy koncentrować się na określaniu narzędzi na rzecz wspierania przedsiębiorstw działających w sektorze turystyki i kultury poprzez innowacje, transformację cyfrową i współpracę międzysektorową.

#### 4. Polityka spójności a sytuacja po pandemii COVID-19

4.1. Nadzwyczajne okoliczności kryzysu związanego z COVID-19 stanowią dla polityki spójności ogromny sprawdzian. Plany naprawcze państw członkowskich bardziej niż kiedykolwiek muszą odzwierciedlać wartości spójności terytorialnej, takie jak cyfryzacja, przeciwdziałanie zmianie klimatu i włączenie społeczne. Systematyczny i zdecydowany plan odbudowy dla Europy i wszystkich państw członkowskich UE zależy w dużym stopniu od tej polityki, bez względu na wielkość państwa lub inne jego cechy.

4.2. Jednym z najistotniejszych aspektów strategii odbudowy są ramy finansowe polityki spójności. Pandemia bardziej niż kiedykolwiek uwidoczniła, a nawet pogłębiła, nierówności między obywatelami i między państwami członkowskimi. Wszyscy są narażeni na wirusa w równym stopniu, ale odmienny jest konkretny sposób radzenia sobie z nim przez obywateli, społeczeństwa i państwa członkowskie. Słaba sytuacja finansowa wynikająca z tego kryzysu będzie miała dramatyczne skutki dla konkretnych państw i segmentów społeczeństwa, co europejska reakcja musi uwzględnić.

4.3. Kluczem do rezultatów będzie współpraca. To nie czas na krytykę wcześniejszych działań. Nadszedł raczej czas, by przyrzeć się teraźniejszości i skupić się na przyszłości, uznając uzgodnione główne cele, które mogą zostać utrzymane nawet w tych krytycznych okolicznościach.

4.4. Szkody wyrządzone projektowi europejskiemu i światu przez kryzys związany z COVID-19 spowodują nasilenie szkód spowodowanych wystąpieniem Zjednoczonego Królestwa z Unii. Może to oznaczać, że gdy pandemia dobiegnie końca, pogłębią się różnice między państwami UE pod względem rozwoju gospodarczego, gwarancji socjalnych i poziomu dobrobytu.

4.5. Nie ma jednego rozwiązania kryzysu, ale w przeszłości odpowiedzią na różnice i sposobem na budowanie solidarności między wszystkimi państwami członkowskimi była odpowiednia i zrównoważona polityka spójności.

4.6. Odbudowa w Europie powinna opierać się na zasadzie solidarności, ale w dalszym ciągu istnieje potrzeba korygowania błędów popełnionych w przeszłości. Państwa członkowskie z nadmiernym długiem publicznym muszą otrzymać pomoc w celu przyspieszenia trwałej odbudowy, ale wsparcie to musi oznaczać łączenie silnej polityki ze zrównoważonym działaniem w oparciu o zalecenia dla poszczególnych krajów wydane w ramach europejskiego semestru. Jest to czas, by działać z odwagą, a nie na zastanawianie się nad korzyściami politycznymi na szczeblu krajowym.

4.7. Zielony Ład pozostaje istotny, a EKES uważa, że jego główne cele mają zasadnicze znaczenie dla objęcia przez Europę roli lidera w wielu aspektach tego globalnego wyzwania.

4.8. W tym kontekście EKES z zadowoleniem przyjmuje i w pełni popiera wniosek Komisji Europejskiej w sprawie planu Next Generation EU, w tym programu REACT-EU, a także wniosek w sprawie ogólnego budżetu UE na lata 2021–2027. Ponieważ program REACT-EU jest w trakcie realizacji i stanowi rozszerzenie środków reagowania kryzysowego i działań naprawczych w ramach nowej polityki spójności, EKES zdecydowanie zaleca **wyeliminowanie wszelkich możliwych barier i obciążeń administracyjnych**, zarówno w odniesieniu do krajowych, jak i europejskich administracji publicznych, tak aby w działaniach można było koncentrować się na rozwiązywaniu problemów związanych z pandemią.

4.9. W związku z tym EKES zdecydowanie uważa, że program REACT-EU spowoduje uruchomienie inwestycji i koncentrację wsparcia finansowego na wstępie w najważniejszych, pierwszych latach odbudowy poprzez dystrybucję dodatkowych zasobów w gospodarce realnej. **Utrzymanie i tworzenie miejsc pracy – zwłaszcza dla młodych ludzi – oraz wsparcie inwestycyjne dla MŚP to newralgiczne obszary** wymagające wsparcia poprzez dodatkowe finansowanie pochodzące z programu REACT-EU.

4.10. Priorytety inwestycyjne po pandemii COVID-19 muszą uwzględniać jej nieproporcjonalny wpływ na określone grupy ludności, zwłaszcza osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, migrantów i uchodźców oraz społeczność romską. Ogromne znaczenie będzie miała pomoc dla tych grup w odzyskaniu stabilności, a także zapewnienie, aby nie pozostawały one w tyle w trakcie odbudowy po wynikającym z pandemii kryzysie, tak jak miało to miejsce po ostatnim kryzysie finansowym w Europie.

#### 5. Europejski semestr i zalecenia dla poszczególnych krajów

5.1. W ramach europejskiego semestru należy nadal stawiać czoła wielu wyzwaniom, którym sprostanie – z nadejściem obecnego kryzysu – stało się jeszcze ważniejsze. Jednym z takich wyzwań jest brak odpowiedzialności za proponowane reformy oraz powolniejsze wdrażanie zaleceń dla poszczególnych krajów.

5.2. Zaangażowanie zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w europejski semestr ma zatem zasadnicze znaczenie, gdyż poczucie współodpowiedzialności zainteresowanych stron za reformy poprawia ich wdrażanie i przyczynia się do osiągnięcia pozytywnych wyników.

5.3. W tym kontekście proces europejskiego semestru będzie odgrywał coraz istotniejszą rolę w monitorowaniu i ocenie działania przewidzianego w ramach instrumentu Next Generation EU, w związku z czym EKES uważa, że należy postrzegać partnerów gospodarczych i społecznych oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego jako podmioty odgrywające istotną rolę w tym procesie.

5.4. Partnerzy reprezentujący społeczeństwo obywatelskie, lokalne podmioty i stowarzyszenia, wraz z Parlamentem Europejskim, muszą być zaangażowani we wszystkie decyzje dotyczące wydatkowania środków z funduszy odbudowy, a także w kontrolę *ex post*, w ramach której stwierdza się, czy środki wydano w interesie obywateli europejskich. Obowiązkowe zaangażowanie ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia dostępności funduszy na potrzeby projektów, które uzdrowią gospodarkę europejską i pomogą w jej odbudowie.

## 6. Skuteczne instrumenty polityki spójności

6.1. Polityka spójności jest nowoczesną, skuteczną i elastyczną polityką inwestycyjną Unii. Z jednej strony oferuje odpowiedź na długofalowe wyzwania poprzez wieloletnie programowanie. Z drugiej strony może być bardzo elastyczna w sytuacjach zarządzania kryzysem, tak jak w przypadku obecnego kryzysu spowodowanego COVID-19, gdy szybkie zmiany w systemie wdrażania polityki oznaczają, że do państw członkowskich trafi wsparcie w wysokości 8 mld EUR (kwota wyjściowa).

6.1.1. Polityka spójności ma znaczący wpływ na gospodarki państw członkowskich. Przewiduje się, że dzięki interwencji w ramach polityki spójności w latach 2014–2020 PKB w UE-13 pod koniec okresu realizacji tej polityki będzie wyższe o około 3 %. Równie znaczny jest wpływ na regiony słabiej rozwinięte UE. Na przykład przewiduje się, że do końca okresu programowania PKB w niektórych słabiej rozwiniętych regionach Węgier będzie o ponad 8 % wyższe niż gdyby polityka spójności nie była realizowana.

6.1.2. Już w następstwie kryzysu gospodarczego i finansowego fundusze UE odegrały stabilizującą rolę w zapewnianiu wyższego poziomu inwestycji publicznych w wielu obszarach polityki – od dużych projektów infrastrukturalnych po finansowanie MŚP oraz szkolenie pracowników i osób bezrobotnych.

6.1.3. W latach 2021–2027 w ramach polityki spójności nadal udzielane będzie wsparcie dla wszystkich regionów we wszystkich państwach członkowskich, co pozwoli finansować szereg inwestycji, które pomogą regionom UE w skutecznym stawianiu czoła podwójnemu procesowi transformacji związanemu ze zmianą technologiczną i celami w dziedzinie klimatu, w tym poprzez nowe inicjatywy, takie jak Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

6.2. Wniosek w sprawie przyszłej polityki spójności opiera się na trzech podstawowych zasadach:

6.2.1. Polityka dla wszystkich regionów: trzy czwarte inwestycji w ramach polityki spójności skierowanych jest do najmniej rozwiniętych regionów, ale zachowano przepisy dotyczące regionów przechodzących transformację przemysłową oraz regionów najbardziej oddalonych UE. Ponadto wzmocniono współpracę transgraniczną, a także rolę miast, obszarów metropolitalnych i inicjatyw lokalnych, zaś za nowy priorytet uznano „zbliżenie Europy do obywateli”. Pomimo ogólnego zmniejszenia budżetu Unii zasoby powinny nadal trafiać przede wszystkim do najuboższych państw członkowskich i regionów. We wniosku Komisji zasadę tę podkreślono jeszcze wyraźniej niż miało to miejsce w bieżącym okresie, a najbardziej potrzebne państwa członkowskie nadal otrzymują znacznie więcej niż bardziej rozwinięte. Wsparcie faktycznie trafia tam, gdzie jest najbardziej potrzebne – 62 % środków na cel dotyczący zatrudnienia i wzrostu przeznaczono na regiony słabiej rozwinięte (w latach 2014–2020 odsetek ten wynosił 52 %). Pomimo ograniczeń budżetowych udało się zapewnić zwiększenie – w porównaniu z cenami z 2018 r. – środków w ujęciu realnym dla regionów słabiej rozwiniętych (+8 %) i regionów w okresie przejściowym (+17 %). Na tym polega istota polityki spójności: zasadę solidarności stosuje się w praktyce.

6.2.2. Nowocześniejsza polityka: trzy czwarte inwestycji przeznacza się na przygotowanie regionów na proces podwójnej transformacji – przejścia na cyfrową, nowoczesną gospodarkę oraz na neutralną dla klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym, a więc główne wyzwanie, przed którymi stanie nasze społeczeństwo w ciągu najbliższych dziesięciu lat. To niezbędne ukierunkowanie jest realizowane za pomocą kilku środków mających na celu poprawę jakości i oddziaływania inwestycji: przykładowo za pomocą ustanowienia warunków podstawowych dostosowanych do inwestycji, które zagwarantują istnienie warunków wstępnych decydujących o powodzeniu przedsięwzięcia.

6.2.3. Łatwiejsza i bardziej dynamiczna polityka: zaproponowano 80 uproszczeń procedur administracyjnych, umożliwiających uproszczenie przepisów dotyczących wszystkich elementów – od ustanowienia programów do procedur audytu i zwrotu kosztów – oraz zapewniających w ramach jednolitego zbioru przepisów jasne i proste zasady w odniesieniu do siedmiu funduszy UE wdrażanych w ramach zarządzania dzielonego. Jednolity zbiór przepisów ułatwi życie zarówno osobom zarządzającym programem, jak i beneficjentom, a także pozwoli na synergię między siedmioma funduszami, jak również innymi instrumentami dostępnymi w zestawie narzędzi budżetowych UE, takimi jak wspólna polityka rolna, program w zakresie innowacji „Horyzont Europa”, unijny instrument na rzecz mobilności edukacyjnej (Erasmus+) i LIFE – program działań na rzecz środowiska i klimatu.

6.3. W miarę dalszego budowania zdolności administracyjnej wszystkie te działania umożliwią szybsze i lepsze uruchomienie nowych programów.

6.4. Krótko mówiąc, nowa polityka spójności będzie bardziej ukierunkowana i przyniesie większą europejską wartość dodaną. Nie chodzi więc wyłącznie o skalę, lecz także o rezultaty.

6.5. Jednocześnie potrzebne będzie podjęcie przez władze lokalne większych starań, jeżeli chodzi o zwiększenie odpowiedzialności za wdrażanie projektów finansowanych ze środków UE. Oznacza to, że poziom współfinansowania krajowego powraca do poziomów sprzed kryzysu. Obniżona stopa współfinansowania może być postrzegana jako potencjalny impuls do napięć w budżetach publicznych, ale powinna również być uznawana za szansę na lepsze projekty oraz silniejsze poczucie odpowiedzialności i większą rozliczalność. To samo dotyczy wspomnianego już wzmocnionego tematycznego ukierunkowania na zasadnicze cele polityczne odpowiadające europejskim priorytetom i wyzwaniom, takim jak inteligentna i ekologiczna Europa.

6.6. Jednym z istotnych warunków stosowania powyższych rozwiązań jest rozwiązanie przez Europę problemu braku skutecznej komunikacji na temat polityki spójności, który zbyt często występuje przy projektach finansowanych w jej ramach. EKES odnotowuje rozmaite wytyczne dotyczące komunikacji wprowadzone przez Komisję, stwierdza jednak, że są one zdecydowanie niewystarczające. Często brakuje świadomości na temat realizacji określonych projektów lub ich finansowania ze środków UE bądź też wiedza na ten temat jest niewielka. Skutkuje to nikłym lub zerowym uznaniem dla polityki spójności.

6.7. EKES wzywa Komisję do dalszego przeglądu obecnych zobowiązań dotyczących promocji oraz ich znacznego ulepszenia z uwzględnieniem nowoczesnych środków przekazu obejmujących kanały komunikacji cyfrowej, w pełni włączonych do agendy cyfrowej. W ramach praktycznych przykładów należy w większym stopniu wykorzystywać projekty oparte na najlepszych praktykach, aby zachęcać do szerszego i skuteczniejszego wykorzystania funduszy.

6.8. EKES apeluje do Komisji o opracowanie planu komunikacji strategicznej we współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi partnerami, w tym organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, lokalnymi podmiotami i społeczeństwem. Obecnie bardziej niż kiedykolwiek konieczne jest zapewnienie przez państwa członkowskie i beneficjentów skuteczniejszej komunikacji na temat najlepszych praktyk i łatwiejszego dostępu do informacji na ten temat.

Bruksela, dnia 18 września 2020 r.

Luca JAHIER  
Przewodniczący  
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

---